

Forskningsrådets policy for innovasjon i offentlig sektor

Invitasjon til innspill og kommentarer

Forskningsrådet vil satse sterkere på innovasjon i offentlig sektor. Vi har gjennom tett aktørdialog og en omfattende møtevirksomhet fått mange innspill på hvordan forskning kan bidra i arbeidet for økt innovasjon i offentlig sektor, og hvilken rolle Forskningsrådet bør ha. Dette er et første utkast til en «Forskningsrådets policy for innovasjon i offentlig sektor». Vi ber med dette om innspill og kommentarer på dette utkastet. På grunnlag av de innspill vi får, vil vi legge et bearbeidet forslag fram for behandling i divisjonsstyrer og Hovedstyret i september. Vi ber derfor om at innspillene sendes oss innen 20. august, helst som epost. Vi er klar over at dette kan være vanskelig på grunn av ferieavvikling. Ta kontakt dersom dere trenger litt lengre tid på innspillet.

0 Innledning

Forskningsrådets strategi for innovasjon legger stor vekt på behov og muligheter for innovasjon i offentlig sektor. Det foregår innovasjon i offentlig sektor allerede, men det er fortsatt mange områder som krever økt forskningsinnsats for å styrke og utvikle innovasjonsarbeidet.

Forskningsrådet ønsker å styrke sin innsats for innovasjon i offentlig sektor. Dette policydokumentet skal beskrive på hvilke områder og på hvilken måte Forskningsrådet kan bidra til økt innovasjon i offentlig sektor. Å utvikle en policy for innovasjon i offentlig sektor, er på flere områder et nybrottsarbeid. Det innebærer nye problemstillinger, nye aktører og nye arbeidsformer for forskningsmiljøene og Forskningsrådet. Vi legger derfor opp til å utvikle dialogen med alle relevante aktører videre. Vi vil eventuelt revidere dokumentet etter hvert som vi får større erfaring med innsatsen og større innsikt i hvilke utfordringer som særlig krever Forskningsrådets innsats.

1 Visjon og mål

1.1 Visjon

Forskningsrådet er

- pådriver for en utvikling av en offentlig sektor som bruker og lærer av forskning
- katalysator for et forsknings- og innovasjonssystem som bringer fram nye og bedre løsninger i offentlig sektor

1.2 Mål

Forskningsrådet skal gjennom forskningspolitiske råd, forvaltning av forskningsmidler og utvikling av møteplasser fremme innovasjon i offentlig sektor.

- Vi skal investere forskningsmidler i og for offentlig sektor

- der behovet for forskning er stort
 - som mobiliserer bredt til mer forskning for innovasjon i offentlig sektor
 - som gir verdiskaping og samfunnsnytte
- I samarbeid med andre aktører skal vi styrke forskningen og forskernes deltagelse i innovasjon i offentlig sektor og fremme spredning og bruk av resultatene

Disse målene vil bli konkretisert og utdypet i dette policydokumentet, dels gjennom tiltak Forskningsrådet selv har ansvar for – «Forskningsrådet vil ...», og dels gjennom vårt samarbeid med andre og som pådriver for forskning og innovasjon – «Forskningsrådet vil arbeide for ...».

1.3 Definisjoner og innovasjonsforståelse

Hva mener vi med innovasjon?

Forskningsrådets innovasjonsstrategi understreker at både privat og offentlig tjenesteyting er viktige innovasjonsområder, og definerer «innovasjon» slik:

«Innovasjoner er nye eller vesentlig forbedrede varer, tjenester, prosesser, organisasjonsformer eller markedsføringsmodeller som tas i bruk for å oppnå verdiskaping og/eller samfunnsnytte.»

Forskning kan gi ny kunnskap, dypere forståelse og økt faglig kompetanse. Samtidig er det ikke slik at forskning er nødvendig i alle typer innovasjonsprosesser. I innovasjons-sammenheng må verdien av forskningen vurderes ut fra mulighetene til å skape økonomiske verdier og samfunnsnytte. Forskning kan bidra til innovasjon, men det er ikke gitt at all forskning vil føre til innovasjon. Forskningsrådet er opptatt av de innovasjonsprosessene der forskningen spiller en rolle, og der samarbeid med forskningsmiljøer er vesentlig for å skape innovasjon.

Hva mener vi med offentlig sektor?

Offentlig sektor omfatter offentlige enheter og virksomheter, deres ledelse og ansatte. Innovasjonsarbeidet i offentlig sektor favner imidlertid også samarbeidet med de aktørene som er med og løser de offentlige oppgavene.

Offentlig sektor har flere dimensjoner:

- politikk, myndighetsutøvelse/forvaltning, tjenesteyting og infrastruktur
- sentrale, regionale og lokale myndighetsnivåer
- offentlige enheter og virksomheter og deres ansatte

Innovasjonsarbeidet i offentlig sektor omfatter også samspillet med andre aktører:

- frivillige organisasjoner, private bedrifter, selvstendig næringsdrivende, brukerorganisasjoner
- brukeren selv, både som mottaker av tjenester og som samfunnsborger

Næringslivet er en viktig samarbeidspartner for å bidra til en kunnskapsbasert og innovativ offentlig sektor. Offentlig sektor er også en viktig pådriver for innovasjon i næringslivet. Det

er mange likhetstrekk mellom offentlig og privat tjenesteyting og gode muligheter for gjensidig læring når man ser disse sektorene i sammenheng. Mange av konsulentfirmaene i det offentlige markedet er kunnskapsbedrifter for innovasjon både i næringslivet og offentlig sektor. Forholdet til næringslivet er derfor integrert i hele policydokumentet.

Innovasjonsutfordringer i offentlig sektor

Det er mye endrings- og forbedringsarbeid i offentlig sektor, uten at dette kalles innovasjon. I mye av dette arbeidet er det viktige innovasjonselementer, men definisjonen av innovasjon forutsetter at det som utvikles både er nytt, at det er nyttig og at det kan nyttiggjøres, gjerne også andre steder enn der det blir utviklet.

Det er flere forhold i offentlig sektor som man må være spesielt oppmerksom på når man skal fremme innovasjon:

- Det er stor variasjon i forutsetninger, innovasjonsinnsats og resultater innenfor offentlig sektor.
- Det er generelt store utfordringer knyttet til insentiver, spredning og implementering i større skala.
- Det er behov for mer systematiske og helhetlige grep på tvers av sektorer og nivåer.
- Det er mangler ved det institusjonelle rammeverket for innovasjon i offentlig sektor, spesielt for å mobilisere til innovasjon.
- På mange områder i offentlig sektor er det for svake koblinger mellom forskning og innovasjon.
- Både ledelse og ansatte spiller viktige roller i innovasjonsarbeidet

Vi har et statlig virkemiddelapparat som skal fremme forskning og innovasjon. Sentrale aktører her er Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet. Også Husbanken, Difi og Direktoratet for statlig økonomistyring har viktige utviklingsoppgaver rettet mot næringsliv og offentlig sektor. Samtidig er kommunens egen interesseorganisasjon, KS, arbeids- og næringslivets organisasjoner generelt (LO, NHO, Virke o.a), bransjeorganisasjoner innenfor en rekke kommunale ansvarsområder og statlige etater som eksempelvis Statens vegvesen. Innenfor helseområdet er det en rekke sentrale aktører, foruten Helsedirektoratet også Kunnskapssenteret for helsetjenesten som har en viktig rolle i og oppsummere forskningsresultater innenfor denne sektoren. I tillegg er det etablert en rekke kompetansesentra regionalt, som er viktige deltagere i forskning og formidlere av forskningsresultater.

Dette virkemiddelapparatet kan utvikles og utnyttes bedre og mer målrettet overfor offentlig sektor. Dette vil styrke innsatsen og gi gjensidig læring mellom næringsliv og offentlig sektor.

Forskningsrådet kan fremme innovasjon der forskning og forskningsinstitusjonene spiller en avgjørende rolle, og der forskningsresultatene utgjør grunnlaget for eller forbedrer kvaliteten på praksisendringene. Dette kaller vi *forskningsbasert innovasjon*. I tillegg kan og bør forskningen og forskere ta andre roller i innovasjonsprosesser i offentlig sektor. Dette kan være å fange opp og kvalitetssikre eksternt kunnskap og idéer, løse problemer og støtte beslutninger, dokumentere effekter og risiko, spre kunnskap; utnytte internasjonale nettverk og kompetanse for endring. Vi kaller dette *innovasjon med forskermedvirkning*.

Forskningsrådet kan bidra med rammeverk og retningslinjer, prioriteringer, nettverk og mobiliseringstiltak. Blant annet kan vi stille tydeligere krav om formidling og spredning av resultater i de prosjektene vi finansierer.

Forskning inngår allerede i innovasjonsarbeidet i offentlig sektor

Forskningsrådets arbeid med innovasjon i offentlig sektor starter ikke på bar bakke. Det skjer allerede en del systematisk forsknings- og endringsarbeid som er innovasjon i offentlig sektor, men som har gått under andre betegnelser. Dette gjelder innovasjonsprosjekter i bedrifter som leverer til det offentlige, store IKT-prosjekter i offentlig sektor, deler av den kliniske forskningen og deler av den anvendte samfunnsforskningen. Det gjelder også praksisrettet FoU innenfor utdanning, der lærerutdanning, forskning og forpliktende medvirkning fra praksisfeltet kombineres i samme prosjekt. Dette er viktige byggesteiner i en bred innovasjonsforståelse for offentlig sektor.

Forskning kan spille en viktigere rolle i å løfte et generelt forbedringsarbeid i offentlig sektor, og bidra til større overføringsverdi til andre enheter i offentlig sektor. Forskning kan bidra med mer systematisk problemforståelse, kunnskapsinnhenting og dokumentasjon, I kommunesektoren er mange av enhetene svært små, og det er få forskerårsverk i sektoren som helhet. Det må derfor utvikles modeller for organisering og samhandling for å styrke forskningsinnsatsen i sektoren. Det må utvikles kunnskapsplattformer som utnytter internasjonal kunnskap og som tilpasses til norske forhold, og kan utnyttes av alle relevante deler av offentlig sektor.

1.4 Samfunnsutfordringer og kunnskapsbehov

I dag står samfunnet overfor store utfordringer knyttet til blant annet globalisering, demografi og klimaendringer. Dette krever at de offentlige oppgavene må løses på en annen og mer effektiv måte. Samfunnsutfordringene er avgjørende for hvordan vi innretter hvilke helse-, omsorgs- og velferdstjenestene og hvilken kapasitet vi trenger. Dette gjelder også for annen offentlig tjenesteyting, planlegging og forvaltning. Det er dermed et stort behov for et systematisk innovasjonsarbeid i offentlig sektor.

Mange innovasjonsutfordringer ligger i skjæringsfeltet mellom offentlig sektor, slik den er definert, og sivilsamfunnet og de rettighetene og pliktene vi har som borgere.

Brukermedvirkning i forsknings- og innovasjonsarbeid er særlig viktig i offentlig sektor, men hva som er relevante brukere, og hvordan deltakelsen kan gjennomføres, er ofte sammensatt.

En stor del av offentlig sektor er desentralisert, og mye av forvaltningen og tjenesteleveransen er kanalisert gjennom kommunesektoren i enheter av varierende størrelse og som oftest med lite ressurser til innovasjonsarbeid. Systemene for å dele resultater og bringe forsøk over i generell praksis er fortsatt mangelfulle.

En del innovasjonsutfordringer går på tvers av sektorer og beslutningsnivåer. Det er derfor behov for et tett samspill mellom utforming av rammebetingelser for offentlig sektor og de endringsbehovene offentlig forvaltning og tjenesteyting må komme i møte. Forsknings-systemet må ha incentiver til, kunnskap om og evne til å utvikle kunnskap i samarbeid med offentlig sektor og deres brukere.

Offentlig sektor er et viktig marked for næringslivet, men næringslivet må da ha god kunnskap om de offentlige oppgavene som skal løses. Samtidig er næringslivet en viktig drivkraft for nye løsninger i offentlig sektor. Offentlig sektors kunnskap om hvordan offentlige innkjøp kan stimulere til innovasjon, er ikke tilstrekkelig.

Innovasjon i offentlig sektor er en relevant problemstilling innenfor mange tematiske forskningsområder. I tillegg berører de generelle samfunnsutfordringene offentlig sektor på ulike måter, og det er viktig at behovene i offentlig sektor integreres når forskningspolitikken innenfor de enkelte temaene skal utformes.

Eksempler på tematiske forskningsfelt der problemstillinger som er relevante for innovasjon i offentlig sektor, bør være en viktig del av forskningsdesignet:

- effekter av og samfunnets tilpasning til klimaendringer, rammebetingelser og virkemidler
- forvaltningssystemer for matsikkerhet, biologisk mangfold, utslipp og spredning av miljøgifter og generisk teknologiutvikling for bærekraftig forvaltning og næringsutvikling
- nasjonal og regional energisikkerhet, smarte energinett, fornybar energiproduksjon, energieffektivisering i bygg
- miljøvennlig transport og effektive transportsystemer, endring og fornyelse av byer og tettsteder
- forebygging og behandling av somatiske og psykiske folkesykdommer, tjenester som møter de demografiske endringene, utvikling og bruk av velferdsteknologi, medisinsk teknologi og et sunt, inkluderende og velfungerende arbeidsliv
- kvalitet i utdanning, utdanningssystemet som mekanisme for å dele ny kunnskap, IKT som læringsverktøy, livslang læring og innovasjon som en del av utdanningen

I Norge har vi en betydelig offentlig tjenestesektor med stort potensial for innovasjon, for eksempel NAV, Lånekassen, skatteetaten, byggesaker, vann, avløp, renovasjon og offentlig transport i kommunene, i tillegg til helse- og omsorgs- og utdanningssektoren. Dette er store områder som har mange fellestrekk med privat tjenesteinnovasjon med potensial for gjensidig læring.

EU har gjennom sin Europa 2020-strategi målsatt en del områder som har stor betydning for offentlig sektor, og der mange aktører, ikke minst ledere og medarbeidere i offentlig sektor må ta en sterkere rolle i utvikling av offentlig sektor. Utvikling av en økonomi basert på kunnskap og innovasjon, en mer ressurseffektiv, grønnere og mer konkurransedyktig økonomi og en økonomi med bedre sosial og regional balanse er viktige prioriteringer.

Et tydelig fokus på internasjonalt forskning og innovasjonsarbeid innenfor innovasjon i offentlig sektor vil styrke det nasjonale arbeidet. Gjennom analyse av de ulikhetene som finnes mellom land og tilgang til det datamaterialet som finnes skapes større forståelse for hvordan norske utfordringer kan møtes.

Forskningsrådet har mange aktiviteter som gjør det mulig for oss å ta en større rolle i forhold til innovasjon i offentlig sektor, men må også vurdere hva som trengs av nye og endrede virkemidler, både nasjonalt og i internasjonal sammenheng, som er mer tilpasset behovene i offentlig sektor. Det vil bli tatt initiativ til internasjonalt samarbeid og internasjonal deltagelse, når kunnskapsutviklingen styrkes av dette.

2 Økt innsats for innovasjon i offentlig sektor

Arbeidet med innovasjon i offentlig sektor er omfattende og byr på mange utfordringer. Det mest iøynefallende er de store utfordringene innenfor sentrale samfunnssektorer som helse, omsorg, velferd og utdanning. Disse utfordringene kan imidlertid ikke skilles ut fra det samlede kommuneoppdraget der også andre sektorer inngår. I tillegg er det en del systemiske og generelle trekk som gjelder hele offentlig sektor, og som har betydning i

innovasjonssammenheng, for eksempel offentlige anskaffelser, brukerperspektivet, medarbeiderdrevet innovasjon og kompetansebehovene hos medarbeiderne.

Forskningsrådet vil styrke sin innsats for innovasjon i offentlig sektor innenfor eksisterende aktiviteter, **der det er relevant**.

Forskningsrådet vil

- stimulere til at en større andel av forskningsmidlene kanaliseres til innovasjonsrettet forskning i og for offentlig sektor, i samspill med relevante aktører
- bidra til aktiv formidling og spredning av forskningsresultater som kan fremme innovasjon og verdiskaping i offentlig sektor
- styrke kunnskapsgrunnlaget for innovasjon i offentlig sektor gjennom mer innovasjonsforskning for politikkutforming og utvikling av innovasjonsinsentiver i offentlig sektor

Relevante tema der Forskningsrådet har betydelig aktivitet er eksempelvis samfunnets tilpasning til klimaendringer, miljøvennlig transport og energisystemer, miljøteknologi, energieffektivisering i bygg og generelt i forhold til planlegging og fornyelse.

I tillegg til Forskningsrådets generelle arbeid med innovasjon i offentlig sektor vil vi også ha noen **fokusområder**, som er dels sektorovergripende, dels innenfor utvalgte sektorer.

Følgende kriterier må være innfridd i valget av fokusområder:

- de er viktige for å møte samfunnsutfordringene
- forskning gir viktige bidrag til utvikling av offentlig sektor, også med hensyn til politiske prioriteringer
- Forskningsrådets forskningsfinansiering, rådgivning og møteplassfunksjon gir merverdi

På bakgrunn av dette vil Forskningsrådet i en oppstartsfase satse særlig på følgende områder:

1. **Kunnskapssystemet for innovasjon i offentlig sektor**
fordi det er viktig å utvikle kunnskap for innovasjon, metode og implementeringskunnskap og -kompetanse, medarbeidernes kompetanse og systemer for spredning av kunnskap.
2. **Kommunesektorens innovasjonsutfordringer**
fordi det er viktig å mobilisere til innovasjon og utvikle drivere for innovasjon i de desentraliserte offentlige oppgavene, avveie forholdet mellom lokale løsninger og nasjonale standarder innenfor hele det kommunale ansvarsområdet, utvikle ny praksis for innkjøp som gir økt innovasjon og utvikle arbeidsdelingen mellom det offentlige, næringslivet, sivilsamfunnet og den enkelte.
3. **Innovasjon i helse, omsorg og velferd**
fordi det er viktig å gjøre alle mennesker i stand til å leve selvstendige liv lenger, blant annet ved hjelp av nye, teknologiske løsninger, universell utforming og bedre folkehelse, utvikle bedre og mer effektive tjenester og utvikle bedre samhandling mellom de ulike delene av tjenestesystemet.
4. **Innovasjon i utdanning og oppvekstvilkår**

fordi det er viktig å styrke kvaliteten i barnehager, bedre resultatene i norsk skole, redusere frafall i videregående skole, ivareta integrering, utvikle nye arenaer og metoder for læring, bedre oppvekstvilkår, læring og læringsmuligheter i hele livsløpet.

3 Kunnskapssystemet for innovasjon i offentlig sektor

3.1 Fremragende kunnskapsmiljøer for offentlig sektor

Det er behov for å bygge ny kunnskap på internasjonalt nivå innenfor flere av områdene som er relevante for innovasjon i offentlig sektor, både grunnleggende forskning og mer anvendt forskning i samspill med praksisfeltet. Det er behov for å utvikle sterke miljøer med tett kobling til internasjonal kunnskapsfront og med evne og kompetanse til å møte offentlig sektors kunnskapsbehov i tett samspill med offentlige aktører, frivillige organisasjoner og relevante deler av næringslivet. I tillegg er det behov for å styrke offentlig sektors kompetanse til å delta i og gjennomføre innovasjonsprosessesser. Deler av dette arbeidet både kan og bør skje parallelt med kunnskapsutviklingen for innovasjon i privat tjenesteyting.

Forskningsrådet vil

1. fremme forskning om innovasjon i offentlig sektor
2. utvikle «Offentlig-PhD» som finansieres av Forskningsrådet og den offentlige arbeidsgiveren i fellesskap, etter mønster fra Nærings-PhD.
3. fremme forslag om sentre for forskningsdrevet innovasjon i offentlig tjenesteyting
4. delta aktivt i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet både på prosjektnivå og i Forskningsrådets eget arbeid med innovasjon i offentlig sektor
5. utvikle virkemiddeldesign, for eksempel prosjekttyper, møteplasser og nettverk, der forskning bidrar til å styrke innovasjon i offentlig sektor
6. vurdere å etablere nye programformer, for eksempel en åpen arena for innovasjonsprosjekter i offentlig sektor eller et program for offentlig og privat tjenesteinnovasjon

Forskningsrådet vil arbeide for

7. flere norske forskningsmiljøer på internasjonalt toppnivå med kompetanse på innovasjon i offentlig sektor

3.2 Samspillet forskning – utdanning - praksis

Offentlig sektor er avhengig av at medarbeiderne har relevant og oppdatert kompetanse. Mange av profesjonsutdanningene og profesjonsutøvelsen er i for liten grad forskningsbasert. Forskningsrådet har gode erfaringer med bruk av praksisrettet FoU i utdanningssektoren, der yrkesutøvere i praksisfeltet samarbeider tett med utdanningsinstitusjonen i forskningsprosjekter. Praksisrettet FoU bør utvikles og styrkes i flere sektorer. Det utvikler forskningsbaserte løsninger på praktiske utfordringer, det bidrar til spredning både gjennom forskningslitteraturen, praksisutøvelsen og utdanningen, og det skaper medarbeidere med innovasjonskompetanse. På den måten styrker vi kunnskapstriangelet, samspillet mellom, forskning, utdanning og innovasjon. Lærerkreftene i profesjonsutdanningene representerer en stor forskningsressurs som kan bidra til å utvikle lokalt forsøks- og forbedringsarbeid til gode innovasjonsprosesser. Gjennom utvikling av kunnskapssentre kan man gjøre forskningen mer tilgjengelig for praksisfeltet og bidra til å utvikle beste praksis.

Forskningsrådet vil

1. styrke bruken av praksisrettet FoU på relevante sektorområder
2. styrke høgskolenes strategiske arbeid overfor offentlig sektor, blant annet gjennom strategiske høgskoleprosjekter (SHP)
3. styrke bruken av kompetansemegling mellom forskningsinstitusjoner og offentlige enheter, for eksempel ved å utvide VRI-programmet (Virkemidler for regional FoU og innovasjon)
4. vurdere å utvikle kunnskapssentre for spredning av forskningsresultater på relevante sektorområder

Forskningsrådet vil arbeide for:

5. styrket forskningskompetanse i høgskolene
6. utvikling av nettverk og samarbeidsstrukturer mellom offentlige aktører, brukere og næringslivet med fokus på å utvikle og ta i bruk nye løsninger på offentlige oppgaver

3.3 Samfunnsforskning for innovasjon

For å møte innovasjonsutfordringene i offentlig sektor må alle fagområdene delta. Det må oppfordres til og legges til rette for fler- og tverrfaglige prosjekter. Norske samfunnsvitenskapelige miljøer må i større grad delta i utviklingen av nye løsninger innenfor statlig og kommunal sektor. Dagens meritteringssystemer stimulerer ikke godt nok til anvendt forskning og aksjonsforskning, initiert av aktører i offentlig sektor.

Forskningsrådet vil:

1. stille tydeligere krav om brukerrelevans og brukermedvirkning i utforming av forskningsdesign og oppfølging i anvendte forskningsprosjekter
2. styrke bruken av offentlige innovasjonsprosjekter i relevante programmer

Forskningsrådet vil arbeide for:

3. at incentivsystemene i forskningssystemet også vurderes i lys av virkningene for innovasjon i offentlig sektor

4 Kommunesektorens innovasjonsutfordringer

4.1 Styring, forvaltning og tjenesteyting – rammebetingelser og samspill

Det foregår mye innovasjon i kommunesektoren, men en del er i liten skala og knyttet til å forbedre dagens praksis innenfor kommunal tjenesteyting. Mange etterstreber å etablere en bedre praksis. Forskning kan bidra til å få fram «beste praksis», dele erfaringer og bidra til implementering. Grunnleggende endringer – «neste praksis» – krever, i tillegg til erfaringsbasert kunnskap, stor forskningsinnsats, og bruk av muliggjørende teknologier eller nye organisasjonsmodeller. Statlige sektorpålegg utfordrer det sektorovergripende kommuneoppdraget. Kommunene ønsker å utvikle løsninger tilpasset egne behov, fordi selv kommuner i geografisk nærhet kan møte veldig ulike utfordringer. Dette må balanseres mot mulighetene for effektivisering og næringsutvikling som ligger i nasjonalt standardiserte løsninger. De store løpende utfordringene innenfor tjenestesektorene går ofte på bekostning

av kommunenes rolle som langsiktig samfunns- og næringsutvikler. Det er en viktig utfordring for kommunesektoren å utvikle sin rolle som eier av og deltaker i forskningsprosjekter og som kompetent bestiller og bruker av så vel nasjonal som internasjonal forskning. Forskningsmiljøene og Forskningsrådet bør ha en viktig rolle som pådrivere for innovasjon med forskningsinnhold og som kunnskapsmevlere i offentlig sektor.

Forskningsrådet vil

1. styrke sitt samarbeid med kommunesektoren
2. aktivt mobilisere til flere innovasjonsprosjekter der kommuner er kontrakts- og samarbeidspartner
3. styrke innsatsen innenfor kompetansemegling
4. prioritere midler til uttesting og pilotering av forskningsresultater i samarbeid med kommunale aktører for å bedre grunnlaget for spredning og implementering

Forskningsrådet vil arbeide for

5. at forskningsmiljøer innenfor samfunnsvitenskap, humaniora og teknologiske fag aktivt kan delta i innovasjonsarbeid i kommunesektoren
6. at en rettighetsbasert tilskuddsordning for FoU i kommunene som premierer verdiskaping og spredning av resultater blir utredet
7. et helhetlig virkemiddelsystem for innovasjon i offentlig sektor som også inkluderer mobilisering av kommunesektoren
8. bedre insentiver for kunnskapsutvikling og innovasjon i kommunesektoren

4.2 Det brede kommuneoppdraget

Kommunenes rolle som samfunnsutvikler går ofte på tvers av definerte sektoransvar og krever langsiktighet og helhetstenkning. Kommunene har et samlet ansvar for å møte samfunnsutfordringer innenfor sitt geografiske område gjennom de planleggingsmekanismene som er etablert. Innovasjon er sentralt for å møte klimautfordringen, og ikke minst virkninger av klimaendringene, utforming av framtidens bygg og infrastruktur og transportsektoren er sentrale sektorer. Et viktig område der disse områdene møtes er innenfor offentlig planlegging. Nasjonale krav og standarder innenfor fysiske infrastruktur som vann, avløp, renovasjon, transport, energi, miljøkrav, klimatiltak og klimatilpassing må utvikles i samspill med kommunene, samtidig som kommunene tar et selvstendig ansvar for utvikling av egen kunnskap og kompetanse. Fylkeskommunen har en viktig rolle som regional utviklingsaktør, og kan ta en større rolle i forsknings- og innovasjonssystemet,

Forskningsrådet vil

1. styrke bruken av forskningsresultater gjennom økt bruk av innovasjonsprosjekter, mer aktiv formidling av forskningsresultater og mer oppmerksomhet mot kommunens rolle som iverksetter
2. styrke tverrfaglighet og tverrsektoriell orientering i den handlingsrettede forskningen
3. styrke forskning om insentiver og drivere for utvikling av en mer bærekraftig infrastruktur i kommunene
4. at den felles læringsarenaen for regionale forskningsfond brukes i spredningen av innovasjonsresultater i offentlig sektor

Forskningsrådet vil arbeide for

5. at regionale forskningsfond får en viktig rolle i kommunenes strategiske kunnskapsutvikling
6. styrket deltagelse fra kommuner og fylkeskommuner i internasjonalt FoU-samarbeid

4.3 Innovative offentlige innkjøp, standardisering

Offentlige anskaffelser utgjør omtrent 15 prosent av BNP i Norge. Det gjelder samlet for statlig og kommunal sektor. Innovative innkjøp betegner anskaffelser av produkter eller tjenester som ennå ikke eksisterer, men som man forventer kan utvikles innenfor en viss tidsramme. I EU legges det stor vekt på å utvikle denne formen for innkjøp. Undersøkelser viser at norsk offentlig sektor har mindre erfaring med innovative offentlige anskaffelser enn offentlig sektor i de andre nordiske landene. For å gjennomføre førkommersielle offentlige anskaffelser kreves det en tettere dialog mellom oppdragsgiver og leverandør. De viktigste aktivitetene som kan bidra til innovasjon, skjer i planleggingsfasen, blant annet i dialogen med markedet og i utviklingen av funksjonsorienterte kravspesifikasjoner. Det er viktig å utvikle forskningsmiljøenes bidrag i innovative innkjøpsprosesser og i utvikling av grunnlag for nye retningslinjer og standarder. Dette kan bidra til nye, innovative løsninger, effektivisering og forenkling.

Forskningsrådet vil

1. få fram kunnskap om modeller i kommunesektoren for innovative offentlige innkjøp med forskning
2. knytte Forskningsrådet tett opp mot det internasjonale utviklingsarbeidet innenfor innovative offentlige anskaffelser med forskningsmedvirkning

Forskningsrådet vil arbeide for

3. at forskningsmiljøer deltar i arbeidet med førkommersielle innkjøp i kommunesektoren
4. bedre spredning av kunnskap om innovative offentlige innkjøp som krever forskningsinnsats, i samarbeid med andre virkemiddelaktører, KS, kommuner og fylkeskommuner

5 Innovasjon i helse, omsorg og velferd

5.1 Mer effektive samhandlingsformer

Helse-, omsorgs- og velferdssektoren bruker store deler av samfunnets ressurser både menneskelige og økonomiske. Denne situasjonen vil bli forsterket når befolkningen får en større andel eldre og befolkningens krav til helse-, og omsorgstjenester øker. Selv om det skjer mye kunnskapsutvikling på dette området, er kunnskapsbehovene fortsatt store. Dette skyldes blant annet politiske forventninger og reformer, så som samhandlingsreformen, og behov for større satsing på innovasjon i omsorg. Forebyggende tiltak og folkehelse får også betydelig oppmerksomhet. Helse- og omsorgstjenesten må ta pasientens perspektiv og sørge for at diagnose, behandling, oppfølging og ivaretagelse av helse og velferd henger godt sammen. Det er behov for bred flerfaglig innsats for å håndtere utfordringene.

Forskningsrådet vil

1. styrke bruken av innovasjonsprosjekter for offentlig sektor innenfor omsorgsområdet med vekt på samhandling
2. styrke forskning og innovasjon som bidrar til å utvikle modeller for effektiv og brukervennlig pasientflyt og logistikk
3. styrke forskning og innovasjon som bedrer samspillet mellom NAV-systemet og helsesektoren
4. etablere et Stort program for gode og effektive helse-, omsorgs- og velferdstjenester

Forskningsrådet vil arbeide for

5. at det tas et krafttak for bedre integrering av IKT-systemene for helse-, omsorgs- og velferdssektoren
6. styrket samarbeid på tvers av organisasjonsskinner både operativt og ledelsesnivå innenfor hele helse- og omsorgssystemet

5.2 Utvikling av velferdsteknologi og universelle løsninger

De kommende eldregenerasjonene vil ønske å leve selvstendige liv med høy livskvalitet uavhengig av hjelp fra det offentlige så lenge som mulig. Framtidens eldre vil ha betydelig kjøpekraft og etterspørre ny teknologi som gjør livet lettere og tryggere ved redusert funksjonsdyktighet. Dette skaper et marked for velferdsteknologi og for boligutvikling og byggtekniske løsninger hvor private bedrifter og entreprenører kan bli viktige pådrivere i innovasjonsarbeidet. Dette vil også ha betydning for andre i samfunnet gjennom utvikling av universelle løsninger på flere områder. Velferdsteknologi er et bredt felt som blant annet inneholder sporingsteknologi, IKT-løsninger, fysiske hjelpemidler og smarthusløsninger. Det er forskningsutfordringer knyttet til effekter av teknologiske løsninger, utvikling og tilpassing av teknologi og samspill med offentlige tjenester. Samtidig finnes det mye relevant internasjonal kunnskap på feltet som gjennom videre konseptutvikling kan bidra til problemløsning innenfor en norsk virkelighet. Ved å støtte opp om bedrifter som utvikler velferdsteknologiske løsninger, kan vi også bidra til et lønnsomt næringsliv med gode eksportmuligheter.

Forskningsrådet vil

1. støtte innovasjonsprosjekter i privat næringsliv som i samarbeid med brukerne og de offentlige tjenestene utvikler velferdsteknologi
2. utvikle nye modeller for sluttbrukermedvirkning i innovasjonsprosesser
3. foreslå å opprette et velferdsteknologiprogram som omfatter utvikling av lovende teknologi, brukerstyrte innovasjonsprosjekter og pilotering, demonstrasjon og eksperimentering
4. trekke inn arkitektur- og designfaglig kompetanse i innovasjonsprosessene

Forskningsrådet vil arbeide for

5. at forskning blir et sentralt område i en nasjonal satsing på velferdsteknologi

5.3 Utvikling av tjenestene i samspill med nye teknologiske muligheter

Velferdsteknologi og mobil teknologi knyttet til diagnostisering, overvåking og behandling gir gode muligheter for å effektivisere de offentlige tjenestene både med mer vekt på selvbetjeningsløsninger, andre hjemmebaserte tjenester og effektivisering under behandling

og pleie i institusjon. Dette krever imidlertid mye arbeid med å tilpasse teknologien til tjenestene, og ikke minst å tilpasse tjenestene til de nye teknologiske mulighetene. Utvikling av kompetansen til arbeidskraften i tjenestene står sentralt i dette arbeidet.

Forskningsrådet vil

1. støtte innovasjonsprosjekter i offentlig sektor med medvirkning fra teknologibedrifter for å tilpasse teknologi og utvikle tjenestene
2. styrke arbeidet med praksisrettet FoU for yrkesutdanningene for helse-, omsorgs og velferdstjenestene
3. etablere et Stort program for gode og effektive helse-, omsorgs- og velferdstjenester (jf. avsnitt 6.1.)

Forskningsrådet vil arbeide for

4. utvikling av et helhetlig virkemiddelapparat for å introdusere og tilpasse teknologi i helse-, omsorgs- og velferdstjenestene

5.4 Ny, bedre og mer effektiv diagnostisering og behandling

Store deler av samfunnets innsats i helsesektoren er knyttet til spesialisert behandling på sykehusene. Det er et hovedmål å vri ressursinnsatsen og forskningsinnsatsen over mot primærhelsetjenesten, omsorgssektoren og forebyggende arbeid. For brukerne av helsetjenestene har helheten i helsetilbudet stor betydning, og arbeidet for å utvikle ny, bedre og mer effektiv diagnostisering og spesialisert behandling må videreføres. Det er fortsatt et stort potensial for kommersialisering og næringsutvikling innenfor denne sektoren,

Forskningsrådet vil

1. fortsette å støtte opp om innovasjonsarbeidet i private bedrifter, forskningsinstitusjonene og sykehusene
2. legge vekt på tverrfaglig oppfølging av vanlige pasientforløp

Forskningsrådet vil arbeide for

3. bedret samspill mellom bedrifter og offentlig helsetjeneste i utviklingen av nye medisiner og nye metoder for diagnostisering

6 Innovasjon i utdanning og oppvekstvilkår

6.1 Styrket forskning og innovasjon i utdanningssystemet

Det norske utdanningssystemet står overfor store utfordringer på alle nivåer, fra barnehage til høyere utdanning. Utfordringene omfatter også behov for etter- og videreutdanning i et samfunn i rask endring. Det er blant annet høyt frafall i videregående opplæring, og norske elever skårer generelt dårlig i internasjonal sammenheng. Forbedringer forutsetter mer profesjonelle lærere, skoleledere og skoleeiere – og en mer kunnskapsbasert utdanningsforvaltning. En viktig forutsetning for å lykkes er at lærere og lærerutdannere er med og legger premissene for forskning og innovasjon innenfor sektoren. Samtidig er utdanningssektoren et område som kan høste mye av et åpent innovasjonssystem der man legger til rette for flere aktører i utviklingen av nye læringsmetoder og bruk av ny teknologi og nye medier.

Forskningsrådet vil

1. fortsette utviklingen av og styrke støtten til praksisrettet FoU i utdanningssektoren
2. styrke det strategiske samarbeidet med profesjonsutdanningene
3. utvikle Kunnskapscenteret for utdanning til å bli utdanningssektorens portal inn til forskningen

Forskningsrådet vil arbeide for

4. forskning innenfor forsøksvirksomheten i skolene
5. forskning som bidrar til å forbedre praksis og øke kvaliteten i skolen
6. en mer kunnskapsbasert utdanningsforvaltning
7. en styrket internasjonal kunnskapsutvekslingen på utdanningsfeltet

6.2 Utvikle nye arenaer for læring

Digitale og sosiale medier og utviklingen av IKT-applikasjoner har ført til nye måter å lære på. Dette gjelder både informasjonsinnhenting og kommunikasjon, produksjon, engasjement i ulike læringsspill og deltakelse i digitale spillmiljøer. Denne utviklingen endrer både hva som teller som viktig kompetanse, og hvordan denne kompetansen læres, og har konsekvenser for skole og utdanning, utvikling av nye læringsarenaer utenfor skoleverket og livslang læring.

Forskningsrådet vil

1. støtte forskning om læring, spillteknologi og digitale medier
2. utvikle og teste nye læringsarenaer, hybride læringsmiljøer, undervisningsmetodikk og metoder for samarbeidslæring, som gir mulighet for mer fleksible utdanningsløp og livslang læring
3. styrke forskning som bidrar til nye læringsverktøy og møter behovene for livslang læring
4. bruke sin møteplassfunksjon til å bedre samhandlingen mellom utdanningssektoren og teknologitilbydere

Forskningsrådet vil arbeide for

5. at utdanningssektoren og resten av offentlig sektor blir en viktig premissleverandør for utvikling av læringsteknologi

6.3 Styrket innovasjonsarbeid knyttet til barnevernet og det forebyggende ungdomsarbeidet

En fersk evaluering av forvaltningsreformen i barnevernet (NIBR-rapport 2011:25) peker på noen spesifikke utfordringer knyttet til organiseringen av barnevernet og forholdet mellom kommunestruktur, kommunenes kompetanse og arbeidsdelingen mellom stat og kommune. Her ligger det godt til rette for prosjekter der forskere og brukere går sammen om å forbedre samhandlingen innen og kvaliteten på barnevernstjenesten.

Forskningsrådet vil

1. støtte praksisrettet FoU i barnevernet